

HORÁLEK A HORÁLKOVÁ ANEB POHÁDKA O ROZPOČTU

Tam, co dávají lišky dobrou noc, na samém konci Prahy, leží Újezd nad lesy. A v něm bydlela rodina Horálků. Starý Horálek byl místní povaleč a pobuda. Pracoval jako řidič, ale moc toho nenařídil, protože jakmile se mohl ulít z práce, udělal to.

Horálek byl spokojený. Stačilo mu k životu jen málo. Když měl doma lahvové pivo, víc už nepotřeboval. Pivo snídal, obědval i večerel. A ještě

spokojenější byl, když k pivu přikusoval čokoládu a všechno zapíjel Coca-Colou.

Stará Horálková lomila rukama, co je to

za prapodivnou kombinaci, že prý kdo to kdy viděl, zapíjet lahváče Colou, ale Horálkovi to dělalo dobře. Nejvíc se mu na tom líbilo, že díky pivu, Coca-Cole a čokoládě měl v hospodě nejkulatější břicho ze všech. A nejen břicho měl kulaté. Také tváře měl jako sysel. I říkali mu často kumpáni v hospodě „Sysle“.

Stará Horálková, krasavice k pohledání, si nějakým podivným řízením osudu kdysi vzala právě Horálka a měla s ním dvě děti, Kristýnku a Lukáška. Horálková ale tak spokojená se svým životem jako Horálek nebyla. Zlobila se na toho svého budižkničemu, který nikdy nebyl doma, když potřebovala s něčím pomoci. A taky ji trápily peníze. Dlužila kde komu. V Újezdě už nakupovat nemohla, protože dlužila všem, od tety, přes babičku až po prodavačku v samoobsluze. Proto raději jezdila nakupovat do Klánovic. Tam ji lidé nepoznávali a ona se nemusela stydět. Do Klánovic jezdila hlavně den po výplatě. To měla totiž ještě dost peněz.

Také tentokrát s čerstvou výplatou zamířila hned do klánovického obchodu. Prodavačka se mohla přetřhnout. Usmívala se, klaněla se, protože viděla, že Horálková dnes dělá velký nákup. Nakoupila opravdu vše: od rohlíků až po česnek. Na ten nikdy nezapomínala. Věděla, jak se hodí, když se jí muž vrátí domů z hospody s bolením hlavy. Už její maminka říkávala, že česnečka je hotový zázrak.

Ze samoobsluhy zamířila Horálková do obchodu s botami. Tady měla už z ložska vyhlédnuté botičky, nádherné růžové baleríny. Nejprve si umiňovala, jak je Horálkovi ukáže, ale pak si to rozmyslela. Kdepak, mužovi o nich nic neřekne. Nemusí taky vědět všechno. Ještě by ji vynadal, že rozhazuje za nesmysly a že je marnotratná. To přeci ona nemusí poslouchat. A vůbec, muž si jich stejně nevšimne. A cestou domů se zastavila ještě v papírnictví, aby koupila dětem sešity do školy. Ty by Horálek dětem nikdy nekoupil. Když byl naposledy v papírnictví, koupil dětem kalendář a na všechny pracovní dny jim napsal vzkaz „večer vyzvedni tátu v hospodě“. A u víkendů jim napsal „večer vyzvedni tátu ve vinárně u Klokánů“.

HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTI

Taky Horálek dostal ten den výplatu. Ani on se nerozmýšlel, co s penězi udělá. Věděl to už dávno. Půjde do hospody! Tam je mu nejlíp. A v sobotu půjde do vinárny U Klokánů, protože tam hraje šipky. Zaplatí chlapům dluhy, které nasekal minulý týden, a výjimečně si nedá jen pivo s čokoládou, ale dá si i víno. Proč by si ho nedopřál, když na to dnes má? Dneska má peníze. Za týden je mít nebude a víno už si nedá. A jak se říká, nejhorší víno je to, co se nevypije.

Když se děti před večeří zastavily pro Horálka, že je už pozdě, byl zase namol. Stěží se držel na nohách. Horálková doma lomila rukama a hubovala ho, že s tím už konečně musí přestat, že musí jít příkladem Kristýnce a Lukáškoví, ale Horálek ji neposlouchal, protože se jen svalil do postele a hned spal.

Když se ráno probudil, byla žena dávno v práci a děti ve škole. Dostal hlad. Otevřel lednici, ale žádné pivo k snídani v ní nebylo. Tak se vydal před dům do krámku, že si koupí lahev. Jak ale došlo na placení a Horálek se začal šacovat, zjistil, že je úplně bez peněz. Všechny peníze včera utratil v hospodě. Ani už nevěděl, za co přesně, a stejně neměl čas nad tím přemýšlet, musel do práce.

Když se večer vrátil z práce, žena se nestačila divit co to, že nešel zase do hospody.

„Nemám peníze,“ odpověděl smutně ženě.

„Jak je to možné? Vždyť včera byla výplata,“ divila se žena.

„Nevím, prostě jsem je utratil,“ pokrčil Horálek rameny.

Zatímco Horálková koukala na Horálka nejprve vyjeveně, jako kdyby spadl z měsíce, a potom zamračeně, jako by byl velký chlupatý pavouk, přišly domů děti. A hned se táty ptaly: „Jak to, že jsi doma a nejsi v hospodě?“

„Nemám peníze,“ odsekl teď už rozčileně jejich otec.

„Mami, tati, ale my jdeme zítra se školou do ZOO. Máme mít každý stokorunu,“ namítla nešťastně Kristýnka.

Horálková jen nešťastně krčila rameny a nevěděla, co na to říct. „Nejradši bych tě neviděla!“ rozzlobila se nakonec na Horálka a bouchla za sebou dveřmi.

Horálek tu špatnou náladu doma nemohl vydržet, a tak šel raději ven. Před domem byla zima, foukal nepříjemně lezavý vítr. Zachumlal se do šály a šel, kam ho nohy nesly, aby z něj spadla špatná nálada. Než se rozkoukal, stál opět před hospodou. Nohy ho tam samy donesly. Když ho přes okno uviděli jeho kamarádi, volali na něj, aby šel za nimi dovnitř.

„Sysle, pojd' na jedno,“ křičeli jeden přes druhého. „Bez tebe to není ono.“

„Chlapi, neblázněte, já už nemám peníze.“

V tom jeden z kumpánů, Kořous mu říkali, vstal a volal: „No nevádí, jen pojd', dneska to bude na mě. Za ten včerejšek si to zasloužíš, když jsi nás všechny pohostil.“

HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTI

A tak se stalo, že Horálek seděl zase v hospodě u stejného stolu jako včera. Tentokrát už ale nebyl veselý, byl skleslý. Věděl, že se na něj manželka moc zlobí a že děti kvůli němu nepůjdou se školou do ZOO, ale když platil Koťous, nežínýroval se a pil, jako by se nechumelilo.

„Šestnáct piv a čtyři rumy, pánové, zaplatte a přijďte zase zítra, dneska už máme zavíračku,“ ozval se najednou hospodský. Koťous vše zaplatil, jak slíbil, a kumpáni se rozešli ke svým domovům.

Horálek se ale víc potácel od patníku k patníku, než šel. A tu mu to najednou všechno přišlo líto, nejraději by se neviděl a strašlivě zaklel: „Himlhergotnamolajdonpedrek...au!“ Ani si nevšiml, že před ním stojí jakási ženština, do které právě vrazil. Ta bába snad musela spadnout z nebe, pomyslel si, vždyť ještě

před chvílí tu nebyla.

„Ty jsi mě volal, Horálku?“ zeptala se a tykala Horálkovi, jako by se znali ze školy.

Teď teprve si ji Horálek lépe prohlédl. Nos jako skoba, samá bradavice, vlasy umolousané a na sto honů páchla cibulí. „Tfuj, to sem se leknu!“ ulevil si Horálek. „Jedeš, babo! Totiž, chtěl jsem říct, nikoho jsem nevolal.“

Babka si ho měřila a pochechtávala se. Nakonec mávla rukou. „To máš fuk, stejně vím, co potřebuješ.“

„Potřebuju zapít pivko Coca-Colou,“ utrousil Horálek.

„Ale houbeles,“ rozchechtala se baba, a bylo to, jako když chrastí kamení v pikse. „Už nějaký čas tě sleduju. Peníze potřebuješ. A máš štěstí, že je potřebuješ právě teď, protože jsem v dobrém rozmaru. Kdybych ti jindy půjčila peníze, do roka a do dne bych si pro tebe přišla. Dneska mám ale dobrý den a udělám ti výjimku. Když mi do roka peníze splatíš, můžeš si tu zůstat. Bereš?“ uchechtla se baba znovu, jako by nečekala jinou odpověď než „ano“.

V Horálkově macaté hlavě se to najednou všechno začalo vařit. Alkohol z něj rázem vyprchal. Vůbec nechápal, co je to za babiznu, a už vůbec nerozuměl, co má na mysli tím, že by si pro něj přišla. Jo takhle kdyby před ním stál čert, to by tomu ještě rozuměl, ale opupínkováná babizna páchnoucí po cibuli, to jeho rozum nemohl pobrat. Na druhou stranu, znělo to lákavě.

„A kolik bys mi půjčila?“ zeptal se Horálek.

„Kolik chceš?“

„Třeba milion!“ rozesmál se Horálek, který tolik peněz nikdy neviděl, a milion mu tedy připadal naprosto nepředstavitelný. A navíc babku pořád nebral moc vážně.

„Máš ho mít,“ zaskřehotala bába a vylovila zpod kabátu černý kufřík.

HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTI

Teď už se Horálek zarazil. Kufřík otevřel, a vážně – byl plný peněz. Chtěl babě poděkovat a jít domů, ale babka tu už nebyla.

Horálek tu noc už neusnul. Bez přestání přemýšlel nad tím, co s penězi udělá. Bylo tolik věcí, které si chtěl koupit, až se mu z toho točila hlava.

Hned ráno dal dětem peníze, aby mohly jít do ZOO, a vyrazil nakupovat. Poprvé v životě mohl nakupovat to, co chtěl, a ne to, na co měl. V samoobsluze si koupil šunku. Po chvíli ho ale napadlo, že v jejich samoobsluze nemají šunku dostatečně nůbl, a zamířil do lahůdek z dovozu. Z lahůdek zamířil do obchodu s oblečením a koupil ženě červené střevíčky. A když byl teď bohatý, tak cestou domů koupil ženě ještě prstýnek.

Do práce ten den už nešel. Měl přece peněz dost, proč by je vydělával. Všechno, co nakoupil, položil na stůl a šel spát, přece jen celou noc nespál.

Jakmile přišla Horálková domů, spráskla znovu ruce, jak bylo jejím zvykem. Tolik věcí! „Kde na to ten můj chlap vzal?“ podivila se. Horálek ale spal, a tak se nemohla hned zeptat a raději začala nákup ukládat do lednice. Když ale na stole našla v krabici prstýnek, přestalo se jí to líbit. „Bud' ten můj vykradl banku, nebo má něco za lubem, ale nic dobrého to nebude. Musím ho vzbudit a zjistit to.“

Zacloumala mu ramenem: „Muži, vstávej, kde jsi vzal peníze?“

Horálek ještě napůl spal, a tak ani nezapíral, ani si nevymýšlel a hned vyklopil pravdu: „Dala mi je nějaká stará bába s bradavicí na nose.“

„Co to plácáš, probud' se!“ cloumala s ním dál Horálková, až mu velká hlava létala ze strany na stranu.

To konečně Horálka probralo. Posadil se, a co nejpřesněji své ženě popsal, co se v noci přihodilo.

„To není možné, to jsi nemohl udělat, ty ses zbláznil!“ ječela Horálková. Vždycky si myslela, že čerti, ježibaby a jiná havěť neexistují. Když ale viděla kufr plný peněz, pomalu na ně začínala věřit. „Teď si tě odnese čert do pekla, protože my tolik peněz nikdy neušetříme!“

„Ale jdi...čert přeci nevypadá jak stará bába, co smrdí cibulí na sto honů...“ mávl rukou Horálek.

„A jak ty víš, jak vypadá čert, když jsi nikdy žádného neviděl?“ běsnila Horálková. „No tak to nebyl čert, ale Baba Jaga, co žere lidi jako kuřata, jen kostičky chroupou, a odnese si tě k obědu!“

„Že by...? To mě včera nenapadlo...“ přiznával rozespale Horálek a nervózně se škrábal na velké hlavě.

„Co budeme dělat? Takový neřád odvede tátu od rodiny?“ hulákala Horálková a pak se rozplakala.

HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTI

Horálek přišel o řeč a raději koukal z okna, než by viděl, jak ji trápí. Dobře věděl, že měsíc co měsíc nevyjde s penězi, a teď by měl rok udržet milion. Chtěl říct ženě, ať si jde lehnout, že ráno moudřejší večera, ale když se na ni otočil, už tam nestála. Chudák Horálková byla tak nešťastná, že doma už nemohla vydržet a musela jít ven na vzduch. Ale místo toho, aby ji napadlo nějaké kloudné řešení, jen si představovala, jak přijde o muže. Šla, kam ji nohy nesly, až došla k Počernickému rybníku. Sedla si na hrát, zírala do vody a usedavě plakala.

Najednou jí někdo zaklepal na rameno: „Co se ti stalo?“

Když Horálková zvedla oči, uviděla starý vrásčitý obličej, zelenou košili, zelený kabátek a plovací blány mezi prsty. To snad ne! Muže jí odnese nějaký pekelný neřád a ji stáhne pod hladinu vodník, a co pak bude s chudáky dětmi? Krve by se v ní úlekem nedořezal.

„Můžu ti nějak pomoci?“ naléhal znovu vodník.

A protože vodníkům se neodmlouvá, vyklopila mu Horálková, co měla na srdci. A sama se přitom podívovala, že to, co by se styděla říct kterémukoliv člověku, protože by si o ní lidé mysleli, že se zbláznila, teď vypráví zelenému mužíku.

Když skončila, vodník se zašklebil: „Že si sestřenka Jagušová na stará kolena nedá pokoj... Od té doby, co mi sežrala největšího sumce ke svačině, má stejně u mě vroubek. Ale víš co? Proč si s Horálkem jednoduše neuděláte rozpočet? Proč si nenapišeš, že ty a tvůj muž dohromady vyděláte tolik a tolik, že na jídlo potřebujete tolik a tolik, že děti do školy potřebují tolik a tolik, že na nájem potřebujete tolik a tolik... A pak si spočítáš, kolik ti zbyde. Z toho uvidíš, kolik peněz ti zbývá na věci, které už nutné nejsou. S rozpočtem si přesně naplánuješ, kolik za co utratíš, kolik ti zbude, i kolik musíš šetřit, abys babě Jagušovic všechno splatila.“

Horálkové najednou svitla nová naděje.

Jen co přišla domů, sedla ke stolu a začala počítat. Dobře věděla, kolik s manželem měsíčně vydělávají. Taky si dobře pamatovala, kolik utratila v samoobsluze za jídlo. Pro přehlednost si ale všechny výdaje rozdělila na jídlo, potřeby domácnosti, oblečení a vše ostatní a snadno spočítala, kolik jí zbyde. K jejímu překvapení to nebylo tak málo. Jenom na hospodu už nezbývalo. Když ušetří za hospodu, s penězi vystačí, a dokonce budou schopni za rok vrátit půjčený milion. Měla takovou radost, že se hned dala do křiku: „Muži, mužičku, pojď sem!“

HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTI

Když Horálek slyšel, že na něj volá, chtěl raději utéct, protože si myslel, že ho žena zase bude hubovat. Ale nestalo se. Horálek s otevřenou pusou zíral na čísla, která mu ukazovala jeho žena. Neměl radost z toho, že mu naplánovala, že už nebude chodit do hospody a že mu dá jen devadesát korun na týden na čokoládu, ale bylo to stále lepší než se nechat odnést starou ježibabou jako jednohubka k obědu.

A tak se stalo, že za rok, když baba zazvonila na zvonek u dveří, měli Horálkovi v kufříku pořád milion, který mohli vrátit. Baba nechtěla věřit svým očím. „Ty jeden kujóne,“ zaskuhrala a zahrozila na Horálka prstem. Na Horálkovou vrhla pohoršený pohled. A byla ta tam. Horálkovi si oddechli, že to bylo slyšet až venku na silnici. A Horálek už navždy chodil kolem hospody obloukem.

ÚKOL

Odpověz na otázky:

K čemu je dobré sestavovat si rozpočet?

Proč většina lidí s rozpočtem dokáže ušetřit víc než bez něj?

Musí si rozpočet sestavovat jen rodiny? Kdo další může potřebovat rozpočet?

CO JE TO DOMÁCNOST

Domácnost je společenství lidí, kteří spolu bydlí a žijí a společně se podílejí na hrazení nákladů, tudíž hospodaří se svým majetkem. Domácnost může tvořit jeden člověk nebo celá rodina.

PŘÍJMY

Každá domácnost má své příjmy. Jsou to peníze, které získáváme, a můžeme s nimi hospodařit.

Příjmy můžeme rozdělit na:

- **pravidelné** – opakují se pravidelně (výplata každý měsíc, příjmy z podnikání, příjmy z pronájmu majetku, sociální dávky apod.);
- **nepravidelné** – objevují se jednou za čas, nepravidelně, nelze s nimi tedy počítat (mimořádná odměna k výplatě, peněžitý dar...);
- **jednorázové** – peníze, které může rodina získat jednou, například prodejem chaty.

VÝDAJE

Každá domácnost má i své výdaje, což jsou peníze, které utrácíme za nákup zboží a služeb.

Výdaje jsou:

- **pevné** – musíme je zaplatit každý měsíc (nájem, elektřina, plyn, splátky půjček atd.). S těmito výdeji musíme počítat nelze je omezit;
- **kontrolovatelné** – ty můžeme omezit nebo ovlivnit (nákup oblečení, jídla, kultura, paušál za telefon);
- **jednorázové** – platíme jednou za určitou dobu, rodina je může omezit nebo ovlivnit (nákup vánočních dárků, opravy...).

JAK ZJISTIT, ZDA NÁM PENÍZE STAČÍ?

Pokud porovnáme příjmy a výdaje domácnosti, zjistíme, jak na tom jsme s hospodařením. Porovnávání se říká sestavování **rozpočtu**. Rozpočet se sestavuje vždy na určité období.

Při sestavování rozpočtu se může stát, že:

- domácnost má vyšší příjmy než výdaje = **PŘEBYTKOVÝ ROZPOČET** – domácnost může uspořit a vytvářet finanční rezervu, tedy zásobu peněz, které lze čerpat, až bude potřeba.
- domácnost má vyšší výdaje než příjmy = **SCHODKOVÝ ROZPOČET** – domácnost se zadluhuje. V tomto případě musí situaci řešit například tím, že použije své finanční rezervy.
- domácnost má stejné výdaje i příjmy = **VYROVNANÝ ROZPOČET**.

HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTI

Příjmy a výdaje má každá osoba, domácnost, stát a firma. Podle toho se rozlišují i rozpočty osobní, domácí, státní i firemní.

Přehled nad svými příjmy a výdaji by měl mít každý jedinec. Mnoho rodin si tyto hodnoty zaznamenává i v průběhu hospodaření. Záznam může být někde v sešitě nebo existují různé programy a mobilní aplikace.

OSOBNÍ ROZPOČET

ÚKOL

Diskutujte, k čemu je plánování rozpočtu dobré. Máte nějaký finanční příjem? Dokážete se svými penězi hospodařit?

Při sestavování osobního rozpočtu porovnáváme všechny příjmy a výdaje jedné osoby za určité období.

Do jednoho sloupce napíšeme příjmy a sečteme je, ve druhém sloupci budou výdaje, které také sečteme. Porovnáme oba výsledky a zjistíme, zda nám peníze stačily nebo nám naopak chybí.

Příklad vyplnění tabulky.

mé příjmy	Kč	mé výdaje	Kč
kapesné	200	obědy a jídlo	200
peníze od babičky	50	mobil	80
kredit do mobilu	50	časopisy	100
na oběd a jídlo	200	kino	150
		další útraty	150
Celkem	500	Celkem	680

RODINNÝ ROZPOČET – ROZPOČET DOMÁCNOSTI

Sestavování rodinného rozpočtu je podobné jako u osobního rozpočtu, jen se musí započítat příjmy a výdaje všech členů rodiny za určené období, nejčastěji za měsíc.

HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTI

U domácího rozpočtu je nutné rozlišit příjmy pravidelné a nepravidelné, výdaje na pevné a kontrolovatelné. Jednorázové příjmy a výdaje nelze do rozpočtu započítávat, nemůžeme s nimi kalkulovat každý měsíc.

Do jednoho sloupce si napíšeme všechny příjmy (pravidelné a nepravidelné), které sečteme. Do druhého sloupce všechny výdaje (pevné a kontrolovatelné), které také sečteme. Porovnáme součty všech příjmů a výdajů.

Zjistíme, jestli nám peníze stačí tak akorát, přebývají nebo chybí. Podle toho máme rozpočet přebytkový, schodkový nebo vyrovnaný.

Podívejte se, jak může vypadat tabulka pro rodinný rozpočet:

PŘÍJMY PRAVIDELNÉ		VÝDAJE PEVNÉ	
mzda otec	34 080 Kč	nájem	13 200 Kč
mzda matka	23 600 Kč	energie (voda, plyn, el.)	3 000 Kč
přídavky na dítě	800 Kč	výdaje za mobil	1 600 Kč
SOUČET		SOUČET	
PŘÍJMY NEPRAVIDELNÉ		VÝDAJE KONTROLOVATELNÉ	
odměna matka	2 000 Kč	potraviny	5 000 Kč
příjem z krátkodobé brigády	4 520 Kč		
SOUČET		SOUČET	
CELKEM PŘÍJMY:		CELKEM VÝDAJE:	

HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTI

ÚKOLY

Dopiš do vět informace zjištěné z tabulky:

1. Součet pravidelných příjmů je _____ Kč.
2. Součet nepravidelných příjmů je _____ Kč.
3. Součet všech příjmů je _____ Kč.
4. Součet pevných výdajů je _____ Kč.
5. Součet kontrolovatelných výdajů je _____ Kč.
6. Součet všech výdajů je _____ Kč.

Vyber správné tvrzení:

- Rodině peníze budou chybět, může se zadlužit ve výši 25 000 Kč.
- Rodině peníze zůstanou, může uspořit 43 200 Kč.
- Rodině peníze nezůstanou ani nechybí.

ÚKOL

Vybarvi všechno, co tvoří příjmy domácnosti:

VÝHRA V LOTERII	SOCIÁLNÍ DÁVKY	DĚDICTVÍ
NÁLEZ	TVOJE KAPESNÉ	DŮCHOD
SÁZKA	PŮJČKA	TVOJE KAPESNÉ
MZDA	DANĚ	STÁTNÍ PODPORA KE STAVEBNÍMU SPOŘENÍ

ÚKOL

Vyber příjmy mimořádné a pravidelné. Rozděl tyto příjmy a vypiš je do sloupců.

MIMOŘÁDNÉ PŘÍJMY	PRAVIDELNÉ PŘÍJMY

HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTI

DAŇ

Z každého příjmu musíme odevzdávat část státu – daň, a také odvádět sociální a zdravotní pojištění. Proto je nutné rozlišovat hrubý a čistý příjem, popř. příjem k výplatě.

- **Hrubý příjem** je příjem před zdaněním a srážkami na pojištění.
- **Čistý příjem** je množství peněz, které skutečně obdržíme po všech srážkách stanovených státem.

Výpočet čisté mzdy zaměstnance bez dětí s hrubou mzdou 20 000 Kč (v roce 2012):

PŘÍKLAD	
Hrubá mzda	20 000 Kč
Sociální pojištění	- 1 300 Kč
Zdravotní pojištění	- 900 Kč
Daň po slevě	- 1 950 Kč
Čistá mzda	15 850 Kč

